УДК 364-78:351.86(477)»364»
DOI https://doi.org/10.12958/1817-3764-2026-3-21-27

Перхайло Неля Антонівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна.
ne-la@ukr.net
https://orcid.org/0000-0002-3332-6256

Литвишко Олена Миколаївна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна.
lytvyshko1980@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-9756-0658

ЕВОЛЮЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КРИЗ І КАТАСТРОФ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасний глобальний безпековий ландшафт характеризується зростанням частоти, масштабу та складності системних криз і катастроф екзистенційного характеру. Повномасштабна військова агресія проти України спровокувала найглибшу гуманітарну й соціальну кризу в Європі з часів Другої світової війни, змусивши переосмислити засади функціонування державних і суспільних соціальних інституцій. В умовах руйнування критичної інфраструктури, традиційних соціальних зв'язків, масового внутрішнього та зовнішнього переміщення населення, різкого зростання психосоціальної травматизації суспільства вітчизняна система соціального захисту опинилася перед викликом невідкладної трансформації.

Тривалий час соціальна робота в Україні здебільшого трактувалася як механізм пасивного розподілу державних матеріальних трансфертів, компенсацій і надання базових побутових послуг уразливим категоріям громадян. Проте результативність ситуативного й реактивного підходів виявилася недостатньою, особливо в контексті подолання соціальних наслідків сучасних викликів. Каскадний характер нинішніх криз вимагає від практики соціальної роботи переходу до комплексної, стресостійкої та проактивної системи.

Сьогодні виникає гостра потреба в концептуальному переосмисленні соціальної роботи як суб'єкта інтегрованих систем гуманітарного реагування. Ідеться про перехід від монофункціонального надання грошової чи натуральної допомоги до створення міжсекторальних екосистем, які поєднують кейс-менеджмент, кейс-координацію, надання психосоціальної підтримки, захист прав людини та розбудову соціальної життєстійкості (резильєнтності) на рівні територіальних громад. Трансформація теоретико-методологічних засад і практичних інструментів соціальної роботи в умовах надзвичайних ситуацій виступає не лише умовою збереження людського капіталу, а й вагомою передумовою повоєнної відбудови та сталого розвитку України.

Аналіз провідних тенденцій, висвітлених у дослідженнях із соціальної роботи в умовах криз і катастроф, дає змогу говорити про міждисциплінарну інтеграцію наукового дискурсу, локалізацію гуманітарного реагування

й адаптацію міжнародних стандартів. На думку дослідників, нині зростає орієнтація на пристосування міжнародних протоколів (зокрема рекомендацій IASC, Сферичних стандартів) до місцевого соціокультурного контексту, посилення ролі місцевих суб'єктів у забезпеченні сталості інтервенцій, локалізації гуманітарного реагування, зміцнення систем охорони здоров'я та спроможності постраждалих громад (Семигіна & Палатна, 2022; McGrath et al., 2025). Застосування екосистемного підходу та розвиток життєстійкості актуалізують необхідність інтеграції первинної допомоги в систему підтримки територіальних громад, спрямовану на зміцнення їхньої спроможності до самоорганізації, мобілізації внутрішніх ресурсів і розвитку практик взаємодопомоги (Столярик, 2025). У світлі трансформації соціальних послуг, кейс-менеджменту і деінституціалізації досліджуються шляхи пристосування практики соціальної роботи й підготовки фахівців до умов воєнних дій, зокрема через розбудову системи кейс-менеджменту та деінституціалізацію гуманітарної допомоги (Slozanska et al., 2020; Карагодіна, Пожидаєва, Семигіна, 2020). Очевидно посилюється фокус на психосоціальній адаптації і захисті фахівців із соціальної роботи від вторинної травматизації, специфікується психосоціальна підтримка постраждалого населення (зокрема ВПО), розробляються механізми подолання емоційного вигоряння та вторинного травматичного стресу у представників професій, що допомагають (Kravchenko, 2023). Актуалізується екологічна й «зелена» соціальна робота, пов'язана з розширеним розуміння криз, розглядом соціальних проблем у нерозривному зв'язку з екологічними руйнуваннями, пошкодженням довкілля та інфраструктури внаслідок техногенних і воєнних катастроф (Rambaree, 2020).

Попри значний масив наукових публікацій, більшість наявних досліджень зосереджується на окремих аспектах надання матеріально-фінансової допомоги або на вузькоспеціалізованій психологічній інтервенції. Натомість цілісного теоретико-методологічного аналізу еволюційного поступу від алгоритмів адресної матеріальної підтримки до системно інтегрованих моделей гуманітарного реагування в сучасному українському дискурсі соціальної роботи замало.

Вивчення практики соціальної роботи та наукових публікацій виявило низку суперечностей і невирішених концептуально-практичних проблем, серед яких:

1. Інституційний дисбаланс між традиційними соціальними службами та надавачами гуманітарної допомоги, а саме: в умовах війни виникла неузгодженість між державними органами соціального захисту населення і міжнародними неурядовими організаціями, викривши дублювання та фрагментарність у координації зусиль.

2. Парадокс матеріальної зорієнтованості, коли, попри визнання важливості комплексної допомоги, регуляторні й операційні механізми вітчизняної соціальної роботи все ще сфокусовані на пасивній адміністративно-грошовій підтримці, що обмежує довгострокову соціальну інтеграцію і відновлення суб'єктності клієнтів (отримувачів послуг).

3. Відсутність єдиної методичної платформи інтегрованого кейс-менеджменту, оскільки й досі не сформовані стандартизовані алгоритми міжсекторальної взаємодії («соціальний захист – охорона здоров'я – MHPSS – правова допомога – освіта») в умовах надзвичайного стану на рівні об'єднаних територіальних громад.

4. Системний дефіцит ресурсної життєстійкості самих фахівців –відсутність масштабованих та інституціонізованих програм супервізії, профілактики емоційного і професійного вигоряння фахівців із соціальної роботи, які працюють безпосередньо в зоні ведення бойових дій та на прифронтових територіях.

Метою статті є теоретичний аналіз еволюції соціальної роботи в Україні − від реактивної підтримки населення до створення інтегрованої системи гуманітарного реагування в умовах масштабних криз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес становлення соціальної роботи в умовах екстремальних викликів і катастроф підпорядкований динамічній зміні

управлінських та соціально-технологічних систем. Досліджуючи історико-генетичний вимір названого процесу в нашій державі, можна виділити три ключові етапи його поступу:

1) патерналістсько-компенсаторний (до 2014 р.), що характеризується сприйняттям катастроф (насамперед техногенних, наприклад аварія на ЧАЕС) як поодиноких надзвичайних подій, у яких соціальна робота зводилася до виплати пільг, субсидій і матеріальної компенсації;

2) реактивно-адаптивний (2014–2022 рр.), зумовлений початком російської агресії та першою хвилею внутрішнього переміщення (організація допомоги ґрунтувалася на ситуативному реагуванні, створенні волонтерських ініціатив і формуванні базових законодавчих алгоритмів захисту ВПО);

3) екосистемно-інтегрований (із 2022 р. дотепер), позначений свідомою трансформацією системи соціального захисту в бік розбудови стійких міжсекторальних мереж гуманітарного реагування, орієнтованих на тривалу підтримку та резильєнційність громадян і громад.

Закордонний досвід підтверджує, що орієнтація суто на пасивну матеріальну допомогу під час довготривалих криз створює ризик формування в постраждалого населення «пастки залежності». Сучасна гуманітарна концепція «Nexus» (гуманітарно-розвитково-миротворчий підхід) передбачає одночасне вирішення завдань невідкладної гуманітарної допомоги, довгострокового розвитку й розбудови миру. Порівняльний аналіз еволюції соціальної роботи свідчить про глибокий парадигмальний зсув у підходах до подолання наслідків криз та катастроф. Традиційна система матеріальної допомоги спирається на пасивний, компенсаторний і бюрократичний підхід, де основними інструментами виступають грошові виплати й надання гуманітарних наборів. За таких умов отримувач допомоги розглядається як пасивний об'єкт соціальної опіки, а сама взаємодія має «односекторний» характер, обмежуючись виключно органами соціального захисту населення. Окрім того, інтервенції за традиційною моделлю мають переважно короткостроковий чи ситуативний характер, спрямований лише на оперативне «гасіння соціальних пожеж».

На противагу цьому сучасна парадигма інтегрованого реагування базується на проактивному, екосистемному та суб'єктно зорієнтованому підходах. Інструментарій такої моделі суттєво розширюється за рахунок упровадження комплексного кейс-менеджменту, надання послуг з охорони психічного здоров'я і психосоціальної підтримки, а також розвитку загальної життєстійкості громад. У названому контексті людина стає активним суб'єктом відновлення власних ресурсів, а сама система функціонує на засадах міжсекторальної взаємодії, залучаючи державні органи, місцеві та міжнародні неурядові організації, бізнес і територіальні громади. Завдяки цьому термін інтервенції трансформується у середньо- й довгострокову перспективу, орієнтовану на сталий розвиток і повне відновлення людини та суспільства.

Інтегрована система гуманітарного реагування у соціальній роботі розглядається як складний механізм, що об'єднує різноманітні суб'єкти навколо потреб постраждалої особи, сім'ї або спільноти.

Згідно з екологічною теорією систем Урі Бронфенбреннера (Bronfenbrenner, 1979), пристосованою до умов катастроф, інтегрована система реагування функціонує на кількох взаємопов'язаних рівнях:

– *мікрорівень* – безпосередня соціально-психологічна і матеріальна підтримка постраждалого через оцінювання потреб, кризову інтервенцію та надання першої психологічної допомоги;

– *мезорівень* – координація зусиль місцевих органів самоврядування, закладів охорони здоров'я, закладів освіти, ДСНС та локальних громадських організацій через створення центрів життєстійкості;

– *макрорівень* – гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами (наприклад, IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support – MHPSS (Mental health…, 2007), створення єдиних державних цифрових реєстрів, інформаційно-аналітичних систем для обліку й перенаправлення.

Концептуальне ядро такої системи становить інтегрований кейс-менеджмент, що виступає сполучною ланкою, яка дає змогу фахівцю із соціальної роботи супроводжувати особу або родину від моменту первинної евакуації до повної соціальної інтеграції та самозабезпечення.

Функціонування інтегрованої системи гуманітарного реагування розгортається у вигляді чітко структурованого й послідовного алгоритму соціального супроводу. На початковому етапі постраждала особа або родина потрапляє у поле зору системи, де першочерговим кроком є проведення комплексного оцінювання потреб і первинної діагностики, що включає надання першої психологічної допомоги. Отримані первинні дані стають підґрунтям для запуску механізму інтегрованого кейс-менеджменту, провідну роль у якому відіграє фахівець із соціальної роботи як координатор і маршрутизатор. Він формує індивідуальний план підтримки та забезпечує міжсекторальну переадресацію за кількома ключовими напрямами:

– надання психологічної допомоги та психосоціальної підтримки;

– залучення фахової правової підтримки для захисту прав і відновлення документів;

– надання оперативної гуманітарної допомоги (матеріальної чи натуральної);

– сприяння в перенавчанні й зайнятості для економічної самостійності (Попович, Новак, Щербина, 2023; Кравченко, 2023).

Завдяки такій багатовекторній і синхронізованій взаємодії здійснюється консолідація всіх видів допомоги, скерованих на підсумковий результат − досягнення високого рівня соціальної життєстійкості й повне відновлення суб'єктності особи чи родини, перетворюючи їх із пасивних отримувачів послуг на спроможних членів громади.

Процес локалізації гуманітарної допомоги, який активно просувається ООН і провідними міжнародними фондами, в Україні знайшов своє втілення в розбудові центрів життєстійкості на рівні територіальних громад. Практика доводить, що централізоване управління під час надзвичайних ситуацій часто втрачає гнучкість через руйнування командно-адміністративних ланцюгів. Дослідження показують (McGrath et al., 2025), що територіальні громади, що характеризуються розвиненим соціальним капіталом і децентралізованою системою мереж соціальної підтримки, демонструють вищу здатність до збереження життя населення та нижчу поширеність проявів посттравматичного стресового розладу.

У сучасному українському контексті функції фахівця із соціальної роботи в системі гуманітарного реагування істотного розширюються, оскільки до них відносять:

1) навігаційну й координаційну, тобто соціальний працівник перестає бути виключно виконавцем послуги, а стає диспетчером і координатором послуг у складному полі гуманітарних пропозицій;

2) фасилітативну та психосоціальну – оволодіння базовими навичками ментального здоров'я в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»;

3) адвокаційну – захист прав постраждалих осіб у взаємодії з військово-цивільними адміністраціями, міжнародними фондами та правоохоронними органами.

Окремого наукового аналізу потребує проблема збереження професійного ресурсу самих фахівців із соціальної роботи. Працюючи в умовах вторинного травматичного стресу, вони потребують упровадження обов'язкових інституційних протоколів: системної супервізії, інтервізійних груп, доступу до спеціалізованої психотерапевтичної допомоги тощо.

Висновки. Як доводить сучасна практика соціальної роботи в Україні в умовах масштабних криз і катастроф, якою стала, зокрема, війна, ми спостерігаємо еволюційну трансформацію, невідворотний парадигмальний перехід від традиційної моделі, орієнтованої на патерналізм (пасивну матеріальну допомогу), до проактивної, екосистемної − інтегрованого гуманітарного реагування.

Інтегрована система гуманітарного реагування передбачає синергію державних, комунальних та громадських суб'єктів на основі міжсекторального кейс-менеджменту, цифровізації процесу перенаправлення

послуг і розбудови мереж психосоціальної підтримки.

Ефективність подолання наслідків катастроф безпосередньо залежить від спроможності територіальних громад створювати локальні центри життєстійкості, де соціальна робота виступає як інструмент активізації внутрішнього ресурсу постраждалих.

Важливо зауважити істотну професійну реконфігурацію, коли сучасний фахівець із соціальної роботи виступає ключовим менеджером відновлення людського капіталу, що вимагає підвищення його кваліфікації у сферах кризової інтервенції, травма-поінформованої практики та наявності системної інституційної супервізійної підтримки.

Подальші наукові пошуки мають бути спрямовані на розроблення й емпіричну верифікацію кількісних і якісних індикаторів вимірювання ефективності інтегрованих гуманітарних послуг на рівні об'єднаних територіальних громад, зокрема їхньої ветерано-чутливості. Важливим напрямом є також нормативно-правове обґрунтування стандартизованих протоколів міжсекторальної взаємодії між фахівцями сфери охорони здоров'я, освіти, різних закладів соціального захисту в умовах тривалого надзвичайного стану або воєнних дій.

У процесі підготовки статті застосовано інструменти штучного інтелекту як допоміжний засіб науково-інформаційного пошуку та фактологічної верифікації. Їх використання спрямоване на пошук і первинне структурування релевантної наукової інформації за тематикою дослідження, уточнення термінології, зіставлення окремих положень наукових джерел, а також попередню перевірку фактологічної узгодженості викладеного матеріалу. Згенеровані чи ідентифіковані за допомогою інструментів штучного інтелекту відомості не розглядалися як самостійні наукові джерела: усі положення, що ґрунтуються на наукових публікаціях, нормативних та інших інформаційних матеріалах, підлягали перевірці авторами за відповідними першоджерелами. Остаточний відбір джерел, інтерпретація їхнього змісту, формулювання наукових положень, висновків і відповідальність за достовірність та коректність представленої інформації належать авторам статті.

Література

1. Карагодіна О., Пожидаєва О., Семигіна Т. Практика соціальної роботи в умовах карантинних обмежувальних заходів: швидка оцінка та уроки. *Social Work and Education*. 2020. Vol. 7. № 4. С. 452–465. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/24611

2. Кравченко О. Соціально-психологічна підтримка ментального здоров'я учасників освітнього процесу в кризових ситуаціях (практичний досвід). *Social Work and Education.* 2023. Vol. 10. № 1. С. 35–46. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.4

3. Kravchenko O. Social work in community in the conditions of war social work in the community in the conditions of war. Психологічний журнал. 2023. № 11. С. 32–36. DOI: https://doi.org/10.31499/2617-2100.11.2023.298399

4. Попович В., Новак Т., Щербина С. Управління системою соціальної роботи в умовах воєнного стану в Україні. Підприємництво та управління розвитком соціально-економічних систем. 2023. Вип. 2. С. 223–245. URL: https://purses.zp.edu.ua/article/view/302252

5. Семигіна Т., Палатна Д. Підхід, орієнтований на сильні сторони, у роботі з територіальними громадами: огляд міжнародної практики. Соціальна робота та соціальна освіта. 2022. Вип. 1(8). С. 123–135. DOI: https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(8).2022.262681

6. Slozanska H., Horishna N., Romanovska L. Community Social Work in Ukraine: towards the Development of New Practice Models. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika.* 2020. Vol. 20. P. 53–66. DOI: https://doi.org/10.15388/10.15388/STEPP.20.18

7. Столярик О. Сучасні уявлення про резил'єнтність громади: уроки для підготовки соціальних працівників. *Social Work and Education.* 2025. Т. 12. № 1. С. 98–115. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.1.8

8. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1979. 330 p. DOI: https://doi.org/10.4159/9780674028845

9. Mental health and psychosocial support in emergency settings. IASC Reference Group on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings. 2007. URL: https://surl.li/klxsjf

10. Rambaree K. Environmental social work: Implications for accelerating the implementation of sustainable development in social work curricula. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. 2020. Vol. 21, Issue 3. P. 557–574. DOI: https://doi.org/10.1108/IJSHE-09-2019-0270

11. McGrath M., Kurt G., Davis E., Lekkeh S. A., Beetar A., Mozumder M. K., Almeamari F., Rosenbaum S., Wells R. The localisation of humanitarian response to conflict and displacement: a scoping review from a health systems perspective. *BMJ Global Health.* 2025. Vol. 10. Art. no. e018331. DOI: https://doi.org/10.1136/bmjgh-2024-018331

References

1. Karagodina, O., Pozhydaieva, O., & Semigina, T. (2020). Praktyka sotsialnoi roboty v umovakh karantynnykh obmezhuvalnykh zakhodiv: shvydka otsinka ta uroky [Practice of social work in the conditions of quarantine restrictive measures: rapid appraisal and lessons]. *Social Work and Education, 7*(4), 452–465. Retrieved from http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/24611 [in Ukrainian].

2. Kravchenko, O. (2023). Sotsialno-psykholohichna pidtrymka mentalnoho zdorovia uchasnykiv osvitnoho protsesu v kryzovykh sytuatsiiakh (praktychnyi dosvid) [Socio-psychological support of mental health of the educational process participants in crisis situations (practical experience)]. *Social Work and Education, 1*(10), 35–46. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.4 [in Ukrainian].

3. Kravchenko, O. (2023). Social work in community in the conditions of war social work in the community in the conditions of war. *Psykholohichnyi zhurnal – Psychological Journal, (11),* 32–36. DOI: https://doi.org/10.31499/2617-2100.11.2023.298399

4. Popovych, V., Novak, T., & Shcherbyna, S. (2023). Upravlinnia systemoiu sotsialnoi roboty v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Managing the social work system under martial law in Ukraine]. *Pidpryiemnytstvo ta upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system – Entrepreneurship and Management of Socio-Economic Systems Development, (2),* 223–245. Retrieved from https://purses.zp.edu.ua/article/view/302252 [in Ukrainian].

5. Semigina, T., & Palatna, D. (2022). Pidkhid, oriientovanyi na sylni storony, u roboti z terytorialnymy hromadamy: ohliad mizhnarodnoi praktyky [Strengths-based approach in working with territorial communities: a review of international practice]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita – Social work and social education, 1*(8), 123–135. DOI: https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(8).2022.262681 [in Ukrainian].

6. Slozanska, H., Horishna, N., & Romanovska, L. (2020). Community Social Work in Ukraine: towards the Development of New Practice Models. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika – Social Theory, Empirics, Policy and Practice, (20),* 53–66. DOI: https://doi.org/10.15388/10.15388/STEPP.20.18

7. Stoliaryk, O. (2025). Suchasni uiavlennia pro rezylientnist hromady: uroky dlia pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv [Contemporary Views on Community Resilience: Lessons for Preparing Social Workers]. *Social Work and Education, 12*(1), 98–115. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.1.8 [in Ukrainian].

8. Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University Press. DOI: https://doi.org/10.4159/9780674028845

9. Mental health and psychosocial support in emergency settings. (2007). IASC Reference Group on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings. Retrieved from https://surl.li/klxsjf

10. Rambaree, K. (2020). Environmental social work: Implications for accelerating the implementation of sustainable development in social work curricula. *International Journal of Sustainability in Higher Education, 21*(3), 557–574. DOI: https://doi.org/10.1108/IJSHE-09-2019-0270

11. McGrath, M., Kurt, G., Davis, E., Lekkeh, S. A., Beetar, A., Mozumder, M. K., Almeamari, F., Rosenbaum, S., & Wells, R. (2025). The localisation of humanitarian response to conflict and displacement: a scoping review from a health systems perspective. *BMJ Global Health, (10),* e018331. DOI: https://doi.org/10.1136/bmjgh-2024-018331

Перхайло Н. А., Литвишко О. М. Еволюція соціальної роботи в Україні в умовах криз і катастроф

У статті здійснено теоретико-методологічне обґрунтування та концептуалізацію процесів трансформації вітчизняної системи соціальної роботи в умовах масштабних криз і катастроф екзистенційного характеру, спричинених повномасштабною військовою агресією проти України. Обґрунтовано необхідність невідкладного еволюційного транзиту від традиційної, реактивно-патерналістської парадигми надання пасивної матеріальної та натуральної допомоги до проактивної екосистемної моделі інтегрованого гуманітарного реагування.

Здійснено ретроспективний аналіз еволюції підходів до соціального захисту в умовах надзвичайних ситуацій, виокремлено три ключові етапи: патерналістсько-компенсаторний, реактивно-адаптивний та сучасний

екосистемно-інтегрований. Висвітлено здобутки сучасного наукового дискурсу за участю вітчизняних і зарубіжних дослідників, де соціальна робота розглядається на перетині соціальної політики, катастрофознавства, клінічної психології та системного управління.

Сформульовано та деталізовано структуру інтегрованої системи гуманітарного реагування на мікро-, мезо- й макрорівні. Ключовим інструментом цієї системи визначено крос-секторальний кейс-менеджмент, який забезпечує маршрутизацію отримувачів послуг між секторами психосоціальної підтримки, правової допомоги, матеріального забезпечення та сприяння зайнятості. Розкрито роль деінституціалізації та локалізації допомоги через створення мережі центрів життєстійкості у територіальних громадах. Особливу увагу приділено питанням подолання вторинної травматизації та збереження професійного ресурсу фахівців із соціальної роботи шляхом упровадження системної супервізії.

Ключові слова: соціальна робота, гуманітарне реагування, катастрофи, військовий конфлікт, інтегрований кейс-менеджмент, психосоціальна підтримка, життєстійкість, територіальна громада.

Perkhailo N. A., Lytvyshko O. M. Evolution of social work in Ukraine in the conditions of crisis and disasters

The article provides a theoretical and methodological justification and conceptualization of the processes of transformation of the domestic social work system in the context of large-scale crises and catastrophes of an existential nature caused by full-scale military aggression against Ukraine. The need for an urgent evolutionary transition from the traditional, reactive-paternalist paradigm of providing passive material and in-kind assistance to a proactive ecosystem model of integrated humanitarian response is substantiated.

A retrospective analysis of the evolution of approaches to social protection in emergency situations is carried out, three key stages are identified: paternalistic-compensatory, reactive-adaptive, and modern ecosystem-integrated. The achievements of modern scientific discourse with the participation of domestic and foreign researchers are highlighted, where social work is considered at the intersection of social policy, disaster science, clinical psychology, and system management.

The structure of an integrated humanitarian response system at the micro, meso and macro levels is formulated and detailed. The key tool of this system is cross-sectoral case management, which ensures the routing of service recipients between the sectors of psychosocial support, legal assistance, material support and employment promotion. The role of deinstitutionalization and localization of assistance through the creation of a network of Resilience Centers in territorial communities is revealed. Special attention is paid to the issues of overcoming secondary traumatization and preserving the professional resource of social work specialists through the implementation of systemic supervision.

Key words: social work, humanitarian response, disasters, military conflict, integrated case management, psychosocial support, resilience, territorial community.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 07.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.10.2026